

РОЗДІЛ 4 «Трибуна молодого вченого»

УДК 349.2

Безусий В. В.,

здобувач Харківського національного
університету внутрішніх справ

ПРИНЦИПИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

У статті принципи соціального захисту державних службовців визначено як передбачені у нормах соціального права базові положення, які покладені в основу формування діяльності по забезпеченню соціальних прав державних службовців та якими слід керуватися при визначенні способів, методів здійснення їх соціального захисту. Вказано, що ці принципи утворюють систему (загальних та спеціальних засад), яка сприяє формуванню належного підґрунтя соціального захисту державних службовців.

Автор зазначає, що схоже за значенням і, як правило, таке, що доволі часто застосовується як синонім слова «принцип», є поняття «засада», яке має значення «основа чогось; те головне, на чому ґрунтується, базується що-небудь; вихідне, головне положення, принцип, основа світогляду, правило поведінки; спосіб, методі здійснення чого-небудь».

Зауважено, що система соціального захисту населення повинна бути побудована як на загальних принципах соціального управління, що діють у відношенні самої системи, так і на окремих, які мають певну специфічну спрямованість. В статті висвітлено різні точки зору науковців стосовно принципів соціальної політики, однією з таких позицій є думка стосовно наступної характеристики основних принципів – це раціональність (досягнення оптимального співвідношення мети соціальної політики та засобів її реалізації), соціальна справедливість (визнання однакових можливостей для всіх членів суспільства) та соціальна безпека (можливість передбачуваності певних життєвих ризиків).

Наведена авторське визначення поняття «принципу соціального захисту державних службовців», а належна реалізація наведених теоретичних положень та практичних шляхів реалізації мети та принципів соціального захисту державних службовців надасть забезпечити формування функціонування дійсно дієвого механізму забезпечення та захисту соціальних прав цієї особливої категорії працюючих громадян України.

Ключові слова: соціальна функція держави, соціальний захист, принципи соціального захисту, забезпечення соціального захисту державних службовців.

В статье принципы социальной защиты государственных служащих определены как предусмотренные в нормах социального права базовые положения, которые положены в основу формирования деятельности по обеспечению социальных прав государственных служащих и которыми следует руководствоваться при определении способов, методов осуществления их социальной защиты. Указано, что эти принципы образуют систему (общих и специальных принципов), которая способствует формированию надлежащего основания социальной защиты государственных служащих.

Автор отмечает, что похоже по значению и, как правило, такое, что довольно часто применяется как синоним слова «принцип», есть понятие «принцип», которое имеет значение «основа чего-либо; то главное, на чем основывается, базируется что-либо; исходное, главное положение, принцип, основа мировоззрения, правило поведения; способ, методе осуществления чего-нибудь».

Замечено, что система социальной защиты населения должна быть построена как на общих принципах социального управления, действующих в отношении самой системы, так и на отдельных, которые имеют определенную специфическую направленность. В статье освещены различные точки зрения ученых относительно принципов социальной политики, одной из таких позиций мнение относительно следующей характеристики основных принципов - это рациональность (достижение оптимального соотношения цели социальной политики и средств ее реализации), социальная справедливость (признание равных возможностей для всех членов общества) и социальная безопасность (возможность предсказуемости определенных жизненных рисков).

Приведенная авторское определение понятия «принципа социальной защиты государственных служащих», а надлежащая реализация приведенных теоретических положений и практических путей реализации целей и принципов социальной защиты государственных служащих предоставит обеспечить формирование функционирования действительно действенного механизма обеспечения и

защиты социальных прав этой особой категории работающих граждан Украины.

Ключевые слова: социальная функция государства, социальная защита, принципы социальной защиты, обеспечение социальной защиты государственных служащих

In the article the principles of social protection of civil servants are defined as the basic provisions stipulated in the rules of social law, which underlie the formation of activities to ensure the social rights of civil servants and which should be guided in determining the ways, methods of exercising their social protection. It is stated that these principles form a system (general and special principles) that helps to form a proper basis for the social protection of civil servants.

The author notes that similar in meaning and, as a rule, often used as a synonym for the word "principle" is the concept of "foundation", which has the meaning "basis of something; the main thing that is based on is something; starting position, principle, principle, basis of outlook, rule of behavior; way, method of doing something."

It is noted that the system of social protection of the population should be built both on the general principles of social management, acting on the system itself, and on the individual, which have a specific orientation. The article covers different views of scientists on the principles of social policy, one of these positions is the view regarding the following characteristics of the basic principles - it is rationality (achieving the optimum balance between the purpose of social policy and its means of implementation), social justice (recognition of equal opportunities for all members of society) and social security (the possibility of predictability of certain life risks).

The author defines the concept of "principle of social protection of civil servants", and the proper implementation of the theoretical provisions and practical ways of realizing the goal and principles of social protection of civil servants will provide for the formation of functioning of a really effective mechanism for securing and protecting social rights of this special category of working citizens of Ukraine.

Keywords: social function of the state, social protection, principles of social protection, ensuring social protection of public servants.

Постанова проблеми. Як відомо, основним виконавцем завдань та функції держави є державні службовці, від законності, професіоналізму та добросовісності діяльності яких залежить можливість досягнення цілей державного управління у багатьох сферах існування особи, суспільства, держави. Це обумовлює актуальність та важливість як самостійного завдання розвитку державного управління формування потужного і конкурентоспроможного корпусу державних службовців. Одним і дієвих засобів його вирішення, який поза усяким сумнівом здатний сприяти підвищенню ефективності державного управління, є соціальний захист державних службовців. Удосконалення і розширення його форм та методів слід розглядати перспективним напрямом удосконалення державної служби в цілому, а от же і засобом підвищення ефективності державного управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання державної служби в Україні, відповідних аспектів організації її функціонування, у тому числі і проходження її державними службовцями, постійно були предметом уваги з боку науковців та практиків (В.Б. Авер'янов, А.П. Гетьман, Н.А. Балтачєєва, С.І. Бичков, Н.Б. Болотіна, Н.П. Борєцька, А.В. Гончаров, В.В. Жернаков, В.В. Іванкевич, М.І. Іншин, В.В. Лаврухін, Р.П. Луцький, П.Д. Пилипенко, В.М. Співак, О.М. Ярошенко та ін.). Зокрема науковцями уточнено сутність та зміст державної служби як соціального інституту та як особливого різновиду діяльності, визначена специфіка правового статусу державних службовців, предмет та метод правового регулювання відносин у цій сфері, його засоби. На цьому підґрунті законодавцем у 2015 році було ухвалено нову редакцію Закону України «Про державну службу», який привніс нову ідеологію в її зміст. Все це підкреслює важливість подальшого приділення уваги питанням державної служби та державних службовців як складової частини процесу підвищення ефективності державного управління в Україні.

Невирішені раніше проблеми. Останніми роками, коли в країні загострилася соціальна економічна ситуація, питання соціального захисту населення, у тому числі окремих його категорій стали доволі актуальними. І одним із аспектів цієї проблематики є питання соціального захисту державних службовців. Адже до службово-трудової діяльності цих осіб ставляться підвищені умови, а виконання службових обов'язків вимагає високих моральних, ділових та професійних якостей. В цьому контексті важливим є обґрунтоване виявлення тих базових положень, на яких слід будувати систему соціального захисту цих осіб. Бо ці засади мають з одного боку відповідати сутності соціальної демократичної правової держави, а з іншого – забезпечувати належну соціальну захищеність державних службовців.

Мета статті полягає у визначенні сутності, значення та змісту принципів соціального захисту

державних службовців.

Виклад основного матеріалу. Соціальний захист державних службовців, беручи до увагу його визначальні риси, цілком можна характеризувати діяльність держави, за рахунок якої для державних службовців стають доступними та реальним ті соціально-економічні права, які вони мають і як громадяни України і як державні службовці. Але ця діяльність не здійснюється безсистемно, вона заснована на відповідних засадах. Саме тому до числа концептуальних основ соціального захисту державних службовців слід віднести відповідні їх принципи. З позиції характеристики соціального захисту цієї групи осіб як діяльності саме принципи дають відповідь на питання на якій основі відбувається його формування та реалізація? Визнаючи важливість цих структурних складових концептуальних основ соціального захисту державних службовців у межах цієї статті розглянемо їх більш докладно.

Щодо розуміння ознак вказаного елемента концептуальних основ соціального захисту державних службовців насамперед звернемося до тлумачного словника. Так, тлумачному словнику слово «принцип» має наступне значення: «основне, вихідне положення, якої-небудь наукової системи, теорії, ідеологічного напрямку і т. ін.; або особливість покладена в основу створення або здійснення чого-небудь, спосіб створення або здійснення чогось; або переконання, норма, правило, яким керується хто-небудь в житті, поведінці [1, с. 1125]. У свою чергу, схоже за значенням і, як правило, таке, що доволі часто застосовується як синонім слова «принцип», є поняття «засада», яке має значення «основа чогось; те головне, на чому ґрунтується, базується що-небудь; вихідне, головне положення, принцип, основа світогляду, правило поведінки; спосіб, методи здійснення чого-небудь» [1, с.419]. В цьому контексті, як приклад, наведемо точку зору Н.Б. Болотіної, яка вказує, що принципи права – керівні засади, ідеї, які зумовлені об'єктивними закономірностями існування, рівнем розвитку суспільства і визначають зміст і спрямованість правового регулювання [2, с. 264].

Власне щодо змісту принципів соціального захисту державних службовців, то вважаємо, що аналіз засад функціонування соціальної держави, здійснення соціальної політики та виконання функції соціального забезпечення надасть нам можливість сформулювати системне уявлення про цей елемент концептуальних основ соціального захисту державних службовців.

На підтвердження обґрунтованості такого висновку можна навести точку зору Н.П. Борецької, яка зазначає, що система соціального захисту населення повинна бути побудована як на загальних принципах соціального управління, що діють у відношенні самої системи, так і на окремих, які мають певну специфічну спрямованість [3, с. 10]. І такий погляд на принципи соціального захисту взагалі, а також соціального захисту державних службовців зокрема, ми підтримуємо. В цій позиції віднайшли своє відображення зв'язки соціального захисту із такими явищами як соціальна держава та соціальна політика держави, що втілюється у формі загальних принципів соціального управління. Також точка зору Н.П. Борецької цілком обґрунтовано привертає увагу до того моменту, що соціальний захист населення, як відносно самостійне явище та напрям діяльності, має власні, притаманні саме йому принципи.

Так, щодо загальних принципів, які притаманні соціальній державі, то науковці до їх числа відносять наступні основні засади або цінності: соціальна справедливість або моральність (рівноправність і справедливість); соціальна безпека, соціальні гарантії прав людини і гуманних умов життя або соціальний характер держави (реальне забезпечення соціально-економічних і культурних прав); гуманізм (пріоритет прав людини щодо влади); демократизм (подолання відчуження особи від держави, створення широкої соціальної бази) та обмеження всевладдя держави (поділ влади, створення системи стримань і противаг) [4, с. 40; 5, с. 9]. Як можна зробити висновок з аналізу цих положень, то умовно їх можна поділити на два види. Перша група засад, які властиві соціальній державі, переважно визначають загальну спрямованість її на захист прав, свободи та інтересів людини, яка визнається у такій державі найвищою соціальною цінністю. До їх числа слід віднести насамперед принципи соціальної справедливості, гуманізму, гарантованість прав людини. З іншого боку, цінності соціальної держави формують певні механізми реалізації ідеї такого типу держави, а також гарантій прав, свободи та інтересів людини. Цю групу принципів утворюють такі базові засади як демократизм, поділ влади, створення системи стримань і противаг. І певна частина цих засад соціальної держави притаманна і соціальному захисту, адже він, як ми вважаємо, відображує зміст і спрямованість соціальної держави. В.В. Лаврухін з цього приводу зауважує, що лише соціальний захист, який здійснюється на гуманних принципах і організаційно-правових формах здатний стати ефективною складовою суспільних відносин за рівнями соціально-економічної системи суспільства [6, с. 63]. Тобто відмітимо, що внутрішню сутність соціального захисту взагалі та соціального захисту державних службовців зокрема

складають саме засади, які відображують внутрішню гуманістичну сутність соціальної держави, а саме принципи справедливості, гуманізму, гарантованості прав людини. З цього приводу погодимося із думкою Н.Б. Болотіної, що стосовно сфери соціального захисту загальносоціальні принципи безпосередньо пов'язані із загальнолюдськими цінностями, з ідеалами добра, чуйності, гуманізму, справедливості [2, с. 268].

Що стосується прояву в змісті принципів соціального захисту державних службовців базових витоків соціальної політики держави, то фахівцями вони визначаються наступним чином. Наприклад, Н. Ф. Добрева, Є. М. Борщук, Т. К. Корецька основними принципами соціальної політики вважають: раціональність (досягнення оптимального співвідношення мети соціальної політики та засобів її реалізації), соціальну справедливість (визнання однакових можливостей для всіх членів суспільства) та соціальну безпеку (можливість передбачуваності певних життєвих ризиків) [7, с. 76-77]. Схожу точку зору щодо засад управління соціальним розвитком як прояву соціальної політики держави наведено у науковій розробці «Базові засади соціального розвитку» (авторський колектив А. В. Решетніченко, О. Б. Кіреєва, Г. Д. Голубчик та інші), автори якої вказують, що в якості базових принципів визнаються: децентралізація; результативність; інтенсивна орієнтація на споживача; досягнення змін шляхом пошуку інновацій та запровадження принципів бізнесу в управлінні державними справами; зниження державних видатків, підвищення спроможності держави до розвитку та реалізації політики, поліпшення виконання державою функцій роботодавця; розвиток професійної етики на державній службі [8, с. 42-43]. Отже, вказані засади соціальної політики частково співвідносяться із вказаним вище цінностями соціальної держави, що підтверджує наведену вище тезу про взаємний зв'язок явищ соціальної сфери.

Окремі науковці також акцентують увагу, що політику у сфері соціального захисту населення є необхідним здійснювати саме на ґрунті принципу балансу інтересів людини, суспільства та держави, враховуючи суспільні потреби та необхідність забезпечення прав і свобод людини та гідних умов її життя [9, с. 44]. Вважаємо, що цю точку зору варто підтримати, адже вона не тільки вказує на необхідність дотримання розумного балансу між інтересами всіх суб'єктів соціальної сфери, а також привертає увагу на те, що лише в соціально захищеному середовищі, яке формується завдяки діям соціальної держави можуть бути належним чином забезпечені права, свободи та гідні умови життя окремої людини. У тому числі і людини, яка перебуває на державній службі.

Щодо власне принципів соціального захисту, то науковці презентують доволі широкий їх перелік. Так, Н.А. Балтачєєва відмічає, що сучасна система соціального захисту населення має відповідати таким принципам: правової забезпеченості та стабільності; фінансової забезпеченості/достатності та стійкості для задоволення основних базових потреб населення в соціальному забезпеченні, відшкодування втраченого заробітку (доходу); керованості; наукової обґрунтованості; співпраці, взаємовигідного соціального партнерства і солідарної відповідальності між органами влади, об'єктами і суб'єктами соціального захисту [10, с. 304-305, 308]. Наведені Н.А. Балтачєєвою засади більше стосуються визначення саме функціонального підґрунтя соціального захисту та містять базові вимоги до його організації і здійснення.

Н.Б. Болотіна виділяє наступні групи принципів права соціального захисту: загальні (галузеві), які, на її думку, можна поділити на змістовні - формулюють загальні засади змісту права на соціальний захист (всезагальність соціального захисту; всебічність (універсальність) соціального захисту; рівність прав і можливостей та заборона дискримінації; диференціація умов та рівня соціального захисту; наукова та економічна обґрунтованість соціальних стандартів; незменшуваність змісту та обсягу соціальних виплат і послуг при прийнятті нових законів; державна гарантованість встановлених прав у сфері соціального захисту) та формальні - відображають якість юридичного механізму забезпечення такого права (збереження прав у галузі соціального захисту; захист законних сподівань; юридичної ясності; реальності проголошених прав; судового захисту права людини на соціальний захист); внутрігалузеві принципи права соціального захисту, які визначаються тим, що в основному воно функціонує у двох організаційно-правових формах – загальнообов'язкового державного соціального страхування і державної соціальної допомоги, де норми, які врегульовують ці відносини, об'єднані у відносно відокремлені частини, які мають свої принципи права [2, с. 272- 281].

Іншу точку зору щодо досліджуваного явища представляє С.І. Бичков, який до головних принципів, на яких має базуватися будуватися система соціального захисту України мають належати такі засади як: загальність в поєднанні з диференційованим підходом до різних демографічних груп населення; інтеграція в єдину систему гарантій соціального захисту на всіх рівнях: державному та регіональному, рівні окремого трудового колективу з чітким визначенням прав, відповідальності і функцій кожного із цих рівнів, а також джерел ресурсного забезпечення; значне підвищення ролі

особистих доходів у забезпеченні високого рівня життя; використання науково обґрунтованих соціальних нормативів як основи при розробці державних та регіональних програм соціального розвитку; гнучкість системи соціальних гарантій [11]. Як і у наведеній вище точці зору Н.А. Балтачєєвої, С.І. Бичков переважно увагу приділяє функціональним принципам соціального захисту. Але відмітимо, що обидва автор в цілому наводять схожу систему основних засад цього засобу реалізації соціальної політики держави.

Окрему увагу приділимо позиції Р.П. Луцького, яким безпосередньо досліджено питання соціального захисту державних службовців. Так, на його думку, до числа основних засад правового забезпечення соціального захисту цієї категорії осіб доцільно віднести наступні принципи: принцип адресності професійного соціального захисту (спрямуванні політики держави на захист відповідної категорії осіб, зважаючи на її інтереси та пріоритети розвитку), принцип єдності системи соціального захисту державних службовців повинна (ця система має бути єдиною для всіх осіб, які набули статусу державних службовців, незалежно від організаційно-правового рівня органу, де здійснюються їхні повноваження, та обсягу і характеру компетенції на конкретній посаді), принцип законодавчого закріплення умов та порядку соціального захисту державних службовців (вимога законодавчого регулювання системи соціального захисту цієї категорії осіб), принцип оптимального поєднання державних та недержавних організаційно-правових форм соціального захисту державних службовців (узгодження способів його фінансування та забезпечує найбільш повну ефективність та справедливість системи соціального захисту державних службовців), принцип об'єктивної зумовленості підвищеного (порівняно із загальним) рівня професійного соціального захисту державних службовців (відмінність мети соціального захисту незахищених верств населення, які проживають нижче рівня прожиткового мінімуму, та соціального захисту державних службовців) [12, с. 6-7]. Наведені засади, слід віднести до спеціальних принципів соціального захисту державних службовців. Як вважається, цей перелік принципів є об'єктивно обґрунтованим та таким, що може бути визначений як база для формування діяльності із соціального захисту державних службовців, але з урахуванням доповнення цього переліку загальними засадами (наприклад, принципи справедливості, гуманізму, гарантованості прав людини), які характеризують діяльність держави у соціальній сфері.

Щодо зв'язку соціального забезпечення та соціального захисту, то наведемо декілька прикладів характеристик засад останнього. Враховуючи те, що як відмічають фахівці, «більшість авторів розрізняють поняття «соціальний захист» і «соціальне забезпечення», вважають, що соціальне забезпечення є складовою частиною соціального захисту» [13, с. 128], то вважаємо, що принципи соціального забезпечення виступають похідним явищем від принципів соціального захисту, а тому можуть бути віднесені до їх числа.

Наприклад, фахівці у сфері права соціального забезпечення виділяють такі його принципи як: загальність соціального захисту; всебічність (універсальність) соціального захисту; диференціація умов та рівня соціального забезпечення; опосередкований зв'язок розмірів деяких соціальних виплат з розміром отримуваної зарплати; принцип незменшуваності змісту та обсягу соціальних виплат і послуг при прийнятті нових законів; визначення рівня соціальних гарантій на підставі соціальних нормативів; відповідність рівня соціального забезпечення населення рівню економічного розвитку й фінансових можливостей держави; гарантованість права на соціальне забезпечення в повному обсязі громадян, які працюють за наймом, членів їх сімей і непрацездатних осіб; наявність аліментарних виплат з держбюджету у випадках, передбачених законодавством; залежність пенсійних та виплат з тимчасової непрацездатності від страхових виплат, їх тривалості; встановлення особливого порядку компенсаційних виплат у разі виробничої травми та професійних захворювань; гарантованість пенсійних виплат при виїзді за кордон за наявності угод з цими державами; участь у фінансуванні соціального забезпечення держави, роботодавців і громадян [14, с. 11-12; 15, с. 18-19]. Вважаємо, що системний зв'язку соціального захисту та соціального забезпечення дає можливість певну частину вказаних засад соціального забезпечення вважати такими, що відображують відповідні принципи соціального захисту. Тому ці положення можуть бути віднесені до принципів соціального захисту державних службовців.

Отже, узагальнюючи незаведене щодо характеристики принципів соціального захисту державних службовців відмітимо наступне.

Під поняттям «принцип соціального захисту державних службовців» пропонуємо розуміти – передбачені у Конституції України та нормативно-правових актах соціального права базові, вихідні положення, які є відображенням сутності соціальної держави та її соціальної політики і покладені в основу формування та здійснення діяльності щодо забезпечення соціальних прав державних

службовців, якими слід керується при визначенні способів, методів здійснення діяльності по їх соціальному захисту.

Звернемо увагу, що принципи соціального захисту державних службовців утворюють певну систему взаємно пов'язаних базових засад, де кожний із принципів відіграє власну роль у формуванні та здійсненні на належному рівні та відповідно до мети соціальної політики держави діяльності із соціального захисту державних службовців. Всі принципи можна поділити на загальні принципи соціального захисту державних службовців, як взагалі основи системи гарантій цієї категорії працюючих громадян України, та спеціальні соціального захисту державних службовців як особливих норм, які враховують специфіку соціального захисту осіб, що здійснюють діяльність із практичного виконання завдань і функцій держави. В цьому контексті підтвердженням доцільності такого підходу є позиція М.І. Іншина, яким юридичні гарантії службово-трудої діяльності розподілено на дві групи: загальні (передбачають застосування таких організаційно-правових засобів, прийомів, способів, які забезпечують реалізацію прав та обов'язків усіх учасників суспільно-трудоих відносин) та спеціальні (покликаних регулювати усі найважливіші питання функціонування й розвитку державної служби) [16, с. 8]. Вважаємо, що такий поділ є об'єктивним відображенням специфіки правового регулювання службово-трудоих відносин державної служби.

До системи принципи соціального захисту державних службовців пропонуємо віднести наступні положення:

- загальні принципи: справедливість соціального захисту державних службовців; гуманізм соціального захисту державних службовців, гарантованість прав державних службовців; загальність та всебічність соціального захисту державних службовців; забезпечення прав і свобод державних службовців та гідних умов їх життя; гарантованість права на соціальний захист державних службовців; раціональність соціального захисту державних службовців; результативність соціального захисту державних службовців; правова визначеність соціального захисту державних службовців; орієнтація на потреби державних службовців; дотримання норм етики; дотримання балансу інтересів державних службовців, державної служби та держави; відповідність рівня соціального захисту державних службовців рівню економічного розвитку й фінансових можливостей держави.

- спеціальні принципи: принцип єдності системи соціального захисту державних службовців; фінансова забезпеченість задоволення основних базових потреб державних службовців; керованість та наукова обґрунтованість соціального захисту державних службовців; співпраця, соціальне партнерство і солідарна відповідальність між органами суб'єктами соціального захисту державних службовців; загальність в поєднанні з диференційованим підходом до різних груп державних службовців; єдність системи гарантій соціального захисту державних службовців на всіх рівнях; гнучкість системи соціальних гарантій соціальних прав державних службовців; додатковий рівень соціального захисту державних службовців; заборона зменшення (погіршення) рівня соціального захисту державних службовців при прийнятті нових законів; відповідність обсягу соціального захисту державних службовців результатами праці кожного працюючого службовця; гарантованого державного мінімуму соціального захисту державних службовців.

Вважаємо, що належна реалізація наведених теоретичних положень та практичних шляхів реалізації мети та принципів соціального захисту державних службовців надасть забезпечити формування функціонування дійсно дієвого механізму забезпечення та захисту соціальних прав цієї особливої категорії працюючих громадян України.

Поряд із цим відмітимо, що діяльність із соціального захисту державних службовців, зміст якої обумовлений дією відповідних його принципів, реалізується завдяки завданням та функціям цього різновиду соціального захисту. Саме тому актуальною тематикою подальших наукових досліджень питання соціального захисту державних службовців слід вважати змістовний аналіз його завдань та функцій, у тому числі і з позиції забезпечення ними стану соціальної захищеності державних службовців, а також мети їх соціального захисту. Комплексне дослідження означених проблем і послідовне вирішення відмічених питань, безумовно, сприятиме удосконаленню інституту державної служби та підвищенню рівня соціальної захищеності державних службовців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К. : Ірпінь : ВТФ „Перун”, 2002.1440 с.
2. Болотіна Н. Б. Право соціального захисту України. 2-ге вид. К.: Знання, 2008. 663 с.
3. Борецька Н. П. Соціальний захист населення в умовах ринкової трансформації економіки: автореф. дис... д-ра екон. наук: 08.01.01. К, 2002. 35 с.
4. Флорескул Н. Система соціального захисту населення як чинник формування соціальної

держави. Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. 2009. № 2. С. 34-46.

5. Співак В. М. Соціальна, правова держава як фактор розвитку демократичного суспільства в Україні: автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.02. К., 2001. 19 с.

6. Лаврухін В. В. Чинники розвитку комплексного механізму соціального захисту населення. Аспекти публічного управління. 2015. № 3. С. 57-63.

7. Добрева Н. Ф., Борщук Є. М., Корецька Т. К. Концептуальні основи формування соціальної політики в сучасних умовах функціонування економічної системи України. Ефективність державного управління. 2015. Вип. 44 (2). С. 73-79.

8. Базові засади соціального розвитку : наук. розробка / авт. кол.: А. В. Решетніченко, О. Б. Кіреєва, Г. Д. Голубчик та ін. К.: НАДУ, 2012. 52 с.

9. Крусян А.Р. Україна як соціальна держава : концептуальні положення та конституційно - правові реалії. Актуальні проблеми політики : зб. наук. пр. / гол. ред. С. В. Ківалов ; відп. за вип. Л. І. Кормич. Одеса: нац. ун-тет "Одеська юридична академія". 2012. Вип. 44. С. 35-47.

10. Балтачєєва Н.А. Стратегія розвитку системи соціального захисту населення в Україні. Економіка пром-сті. 2012. № 1-2. С. 302-309.

11. Бичков С. І. Сучасна система соціального захисту в Україні. Державне управління: удосконалення та розвиток № 12, 2011. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=377> (дата звернення 21.08.2018)

12. Луцький Р.П. Соціальний захист державних службовців в Україні.: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. Л., 2010. 20 с.

13. Гончаров А. Поняття соціального захисту. Підприємництво, господарство і право. 2009. № 10. С. 126-129.

14. Право соціального забезпечення: навч. посіб. за заг. ред. В. В. Жернакова. Х.: Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого", 2013. 126 с.

15. Право соціального забезпечення в Україні: підручник; за ред. О. М. Ярошенка. 4-те вид., переробл. і допов. Х.: Право, 2015. 458 с.

16. Іншин М. І. Проблеми правового регулювання праці державних службовців України: автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.05. К., 2005. 39 с.

УДК 349.2

Богданова С. Д.,

Секретар судового засідання

П'ятого апеляційного адміністративного суду,

аспірантка відділу Конституційного права та місцевого самоврядування

Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України

НАУКОВА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ КАТЕГОРІЇ «ВЗАЄМОДІЯ» У КОНСТИТУЦІЙНОМУ ПРАВІ

У статті проаналізовано сутність категорії «взаємодія» у конституційному праві. Окреслено зміст конституційних положень у даному контексті.

Автор розглядає різні підходи до визначення категорії «взаємодії», яку варто одночасно розглядати як дію, та як зв'язок. Розуміння взаємодії, як дії, полягає у тому, що декілька суб'єктів разом виконують певне завдання для досягнення спільної передбаченої мети, із чітким окресленням функцій кожного і взаємними правами та обов'язками. В свою чергу, взаємодія як зв'язок полягає у встановленні певних відносин чи стосунків між суб'єктами правовідносин.

Такаж «взаємодія» інтерпретується через призму філософії, як науки, яка розуміє взаємодію як певний тип категорії відносин, які утворюють єдність речей та процесів почуттєвого світу. У такому випадку взаємодія є одним із складових елементів матеріальної системи, в якій вона характеризується як специфічна, об'єктивна та універсальна форма руху і розвитку об'єкта.

У науці криміналістики «взаємодія» досліджується під кутом зору закономірностей слідоутворення (у широкому розумінні), виявлення, фіксації, дослідження слідів злочинця, використання їх у процесі доказування у кримінальних справах.

На підставі вищевикладених позицій, загальнонаукових підходів до категорії «взаємодії», надано авторську інтерпретацію поняття взаємодії у конституційному праві.

Ключові слова: конституційно-правове регулювання, Верховна Рада України, Конституційний